

İ.Ü. İktisat Fakültesi
Maliye Araştırma Merkezi Konferansları
43.-44. Seri/Yıl 2003

ULUSLARARASI VERGİ REKABETİ

Prof. Dr. Türkan ÖNCEL
Prof. Dr. S. Yenal ÖNCEL
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Maliye Bölümü

ABSTRACT

After 1990, there is tremendous increase in World foreign direct and portfolio investments. The countries willing to attract these investments are greatly competitive in the specified subjects. In those fields, these countries try to divert the capital and the investments by establishing infrastructure or using economic tools. Among these tools, importance lies on measures associated with taxation. Without making a distinction between tax laws and tax administration, in the extent that transparency principle in the application and clarity principle in the international exchange of information are valid, tax exemptions, restrictions inliability, a series of incentive measures can be considered within normal international tax competition. However, any discriminatory tax application causing distortions in capital and investments, low rate of tax application or no taxing at all, unwillingness to act according to transparency and international exchange rules are considered as harmful tax competition. The most extreme examples are tax havens (heavens) and transfer pricing which disturb competition. Turkey, with a lot of important loopholes in the tax laws, is affected negatively by international tax competition in greater scale.

ÖZET

1990 yılından sonra, dünya yabancı doğrudan yatırım ve portföy yatırımları akışında büyük ölçüde bir artış gözlemlenmektedir. Söz konusu yatırımları kendilerine çekmek isteyen ülkeler, belirtilen konularda önemli ölçüde rekabet etmektedirler. Bu konuda ülkeler gerek alt yapı oluşturarak gerekse ekonomik araçları kullanarak, uluslararası alanda dolanımda bulunan, sermaye ve yatırımları yönlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu araçların başında vergilendirmeye ilgili önlemler gelmektedir. Yasalarda ve vergi yönetiminde ayırımı gidilmeksizin, uygulamada saydamlık (şeffaflık) ve uluslararası bilgi değişiminde açıklık kuralına uyulduğu ölçülerde, vergi indirimleri, mükellefletin daraltılması, bir kısım teşvik önlemlerinin uygulanması gibi önlemler, belirli sınırlar içerisinde, normal uluslararası vergi rekabeti çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ancak sermaye ve yatırımlarda saptırıcı etki yaratacak şekilde, ayırımı vergi uygulaması, düşük oranda vergi uygulanması veya hiç vergi alınmaması, saydamlık ve uluslararası bilgi değişimi kurallarına uyulmaması gibi uygulamalar, haksız (zararlı) vergi rekabeti olarak (harmful tax competition) değerlendirilmektedir. Bunun en uç iki örneği, vergi sığınakları (cennetleri) ve rekabet bozucu transfer fiyatlaması uygulanmasıdır. Bu konularda, vergi yasaları ve yönetiminde önemli boşlukları bulunan Türkiye, giderek artan ölçüde uluslararası haksız vergi rekabetinden olumsuz etkilenmektedir.

GİRİŞ

1970 li yılların başlarına kadar çoğu ülke, kendi yatırımcılarını dış rekabete karşı koruma ve bu konuda sınırlandırmalar getirme eğiliminde iken daha sonraları ve özellikle 1980 den sonra bu ülkelerin önemli bir kısmında yabancı yatırım ve olanaklarına doğru hızlı bir anlayış değişikliği oluştu (Edwards and Rugsy, 2002:2). Böylece, söz konusu ülkeler, ekonomik büyümeyi sürdürmenin önemli bir aracı olarak görmeye başladıkları yabancı fiziki veya mali yatırımları teşvik edecek ve cesaretlendirecek önlemler almaya başladılar veya mevcut özendirici önlemlerin sınırlarını genişlettiler (Nijkamp,2001:35-38).

Diğer taraftan özellikle 1990 lı yıllardan sonra gelişmekte olan ülkelerde, dış ticaret hadleri ile cari işlemler dengesini düzeltmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla, dış yatırımlara yönelmeye veya tersine kendi ülkelerine yapılacak dış yatırımlara ve iş ortaklıklarına yönelmeye başladılar (J.D.Wilson, 1999:270).

Büyük ölçekli piyasalarda mali piyasaların yeniden düzenlenmesi ve sermaye kontrollerinin sınırlandırılması, yabancı yatırımlarda önemli ölçekte artışa yol açtı. 1990 lı yıllarda ise gelişmekte olan ülkelerin çoğu yabancı yatırımcılar için gerek mali gerekse iş piyasalarında önemli açılımlar ve alt yapı düzenlemeleri gerçekleştirdiler.

Kuşkusuz; yukarıda sözü edilen gelişmede, özellikle son yıllarda giderek artan uluslararası ticaretin, sermaye ve yatırım akımlarının, iletişimdeki hızlı gelişmelerin, teknoloji transferleri ile emek hareketliliğinin ve nihayet globalizasyonun çok önemli katkısı vardır (Philipp, 2002:245). Sonuçta, yaşanan hızlı gelişmeler, son on yılda ayrı ayrı ulusal ekonomileri dünya ekonomisiyle bütünleşmeye doğru yöneltti. Ayrıca bu süreçte, ekonomik entegrasyonların artması, üretim faktörlerinden sermaye ve emeğe, değişik ülkelerdeki fırsatlar açısından, daha geniş bir alanda değerlendirme ve kâr maksimizasyonu arayışlarına imkan vermiştir (Edwards and Rugsy, 2002:1).

Ülke genelinde, yukarıda değinilen düzenlemelerin çeşitli araçları içinde en önemlilerinden biri de vergilendirmedir. Söz konusu fiziki veya mali yatırımlar ile üretim faktörlerinin uluslararası hareketliliğine ilişkin kararlar, diğer şartlar veri kabul edildiğinde, vergilendirme karşısında son derece duyarlı hale gelmiştir. Diğer taraftan, bu hareketlilik ve gelişmeler sonucu, ulusal vergilendirme yetkisinin ve sınırlarının belirlenmesi, vergi matrahının kayması ve paylaşılması ile çifte vergilendirme gibi sorunlar, uluslararası gündeme taşınmıştır (Brown, 1999:311).

Dünya ekonomisindeki son on yıllık gelişmeler, uluslararası ticaret ve yatırımlar ile üretim faktörlerinden emek ve sermaye hareketliliğinin hızla artmasına, teknoloji transferlerinin yükselmesine neden olmuştur. Ekonomik entegrasyonların giderek yaygın hale gelmesi ve globalizasyon, sermaye ve doğrudan yatırımlara dünya ölçeğinde geniş bir hareket alanı oluşturmuştur. Tablo:1 de dünya yabancı doğrudan yatırımları ile portföy yatırımlarının son on yıldaki akımı yer almaktadır (Edwards and Rugsy, 2002:Fig 1-2).

Dünya yabancı doğrudan yatırım akışı 1990'da 204 Milyar Dolar düzeyinde iken 2000 li yıllarda 1.3 Trilyon Dolara yükselmiştir. Benzer eğilim Dünya yabancı portföy yatırımlarında da görülmektedir. 1990 yılında sözkonusu portföy yatırımları 219 Milyar Dolar civarında iken 2000 yılında 1.4 Trilyon Dolar düzeyine yükselmiştir. 2001 yılında Dünyada yaşanan ekonomik durgunluk nedeniyle global olarak yavaşlayan portföy yatırımları, belirtilen süre içinde Avrupa ve Japonya dan A.B.D'ye ve hızlı büyüme gösteren gelişmekte olan ülkelere doğru kaydığı görülmektedir (Edwards ,Rugy, 2002 : 5). Özellikle 1970 li yıllardan itibaren dünya da çok sayıda ülkede, dış ticaret sınırlandırmaları ile kontrollerin yumuşatılması veya kaldırılması yanında, dış ticaret hadlerinin belirginlik kazanması, ülkeler arasında çok sayıda yatırımlarla ilgili engelleri kaldırma yönünde gerçekleştirilen ikili veya çok taraflı anlaşmaların yapılması, yabancı direkt yatırımlar ile portföy yatırımlarının artmasında temel oluşturmuştur. Ayrıca 21nci yüzyıla girerken iletişim ve ulaştırma teknolojisinde görülen hızlı gelişmelerin de belirtilen yatırım akışının hızlanmasındaki payı önemlidir.

Tablo 1: Dünya Yabancı Doğrudan Yatırım ve Portföy Yatırımları Akışı
(Milyar ABD Doları)

Yıllar	Dünya yabancı doğrudan yatırım akışı	Dünya yabancı portföy akışı (özel) *
1990	204	219
1991	158	396
1992	168	402
1993	208	642
1994	226	379
1995	331	517
1996	385	782
1997	478	876
1998	693	1,016
1999	1,075	1,476
2000	1,271	1,433

Kaynaklar : United Nations, World Investment Report 1996, 2001
IMF, Balance and Payments Statistics Yearbook, 2001
* özel tahvil ve hisse senedi gibi menkul değerlerdir

Doğrudan ve portföy yatırımlarının gerek hacmi gerekse yönü çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Ülkelerin siyasi ve ekonomik istikrarı, sunulan altyapı ve teknolojisi, üretimdeki içsel yararlanmalar, uygulanan ekonomik politikalar gibi faktörler sözkonusu akımda etkili olmaktadır. Konumuz bakımından vergilendirme faktörünün de belirtilen gelişmelerde önemli payı vardır. Yatırımlar ve iş yeri olarak yerleşme kararları,

ülkelerin vergilendirme yapılarına ve sistemlerine karşı son derece duyarlı hale gelmiştir (Gropp and Kostial, 2001:10-13).

Bu çalışmanın amacı; yukarıda özetlenen gelişmeler çerçevesinde ortaya çıkan önemli vergi sorunlarından vergi rekabeti (tax competition), vergi sığınakları (tax havens) ve transfer fiyatlaması (transfer pricing) konularını ele almak ve konuyu Türk vergi sistemi açısından tartışmaya açmaktır. Haksız (zararlı) vergi rekabeti ile vergi sığınakları (cennetleri) ve transfer fiyatlaması konuları arasında, gerek kullandıkları araçlar bakımından gerekse ulusal vergi matrahlarında saptırıcı etki yaratmaları açısından ortak noktalar bulunmaktadır. Bu kapsamda, konu dünyanın gündemindedir ve henüz bir anlaşma sağlanamaması nedeniyle de daha uzun yıllar uluslararası plâformda tartışılmaya adaydır. Kuşkusuz belirtilen kapsamda çok geniş olan bu konu, sadece uluslararası vergi rekabeti ve sözkonusu rekabette saptırıcı (bozucu) etki yaratan uygulamalarıyla sınırlandırılacaktır.

1. VERGİ REKABETİ

Vergi rekabeti (tax competition) kavramı son yıllarda özellikle uluslararası alanda üzerinde sıkça durulan önemli bir konudur. Bu kısımda önce, vergi rekabeti kavramı ve kuramı üzerinde durulacaktır. Daha sonra, sırasıyla vergi rekabetinin türleri, etkileri ve uluslararası düzenlemeleri konu edilecektir.

1.1. Vergi Rekabeti Kavramı ve Teorisi

Genel anlamda **vergi rekabeti**; vergilendirme yetkisine sahip farklı vergilendirme otoriteleri (devletler veya alt birimleri) arasında, doğrudan (direkt) veya portföy yatırımlarının, üretim faktörlerinden emek ve özellikle sermayenin, faaliyet ve yerleşme alanını kendi lehlerine (çıkarlarına) etkileme ve yönlendirme veya saptırma amacına dönük olarak, vergisel araçların (vergi politikalarının) uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Böylece vergi rekabeti sonucu olarak, sözkonusu vergilendirme yetkisine sahip ülkeler (veya alt birimler), bir taraftan yatırım vb. faaliyetleri kendi alanlarına çekerek katma değerlerini artırırken diğer taraftan yükümlülük doğuran olay olarak başka bir ülkede (veya alt birimde) oluşacak vergi matrahlarını uyguladıkları vergi politikaları sonucu kendi ülkelerine (veya alt birimlerine) kaydırabilirler (Wilson,1999:269). Belirtilen vergi rekabeti normal koşullarda oluşabileceği gibi haksız vergi rekabeti şeklinde de olabilir (Keen, 2001:757-762).

İktisat literatüründe vergi rekabeti konusu teorik bazda 1956 yılında Charles Tiebout tarafından geliştirilmiştir (Tiebout,1956 :416-24). Sözkonusu **vergi rekabeti teorisi** çerçevesinde Tiebout, yerel idareler tarafından sunulan kamu malları ve bunların finansmanı açısından idarelerarası rekabeti modeline temel almıştır. Buna göre; bir yerel idare yerleşenlerini kaybetmemek için onların tercihlerine (kamu malları talebine) uygun hizmetler sunmak ve vergi düzeyini de buna göre düzenlemek durumundadır. Aksi durumda, yerleşenler, gerek kamu hizmetleri gerekse vergilendirme açısından kendi tercihlerine uygun diğer idare alanlarına geçerek (orada yerleşerek) kendileri

açısından rasyonaliteyi ve etkinliği gerçekleştireceklerdir. Tiebout analizinde, söz konusu idareler arasındaki vergi rekabeti, piyasa ekonomisindeki mallar arası rekabetle örtüşmektedir. Buna göre piyasa ekonomisinde rekabet, üretim etkinliğini ve tüketici hoşnutluğunu gerçekleştirebilmeyi amaçlar iken, vergi rekabeti de politika belirleyenlere yönetim etkinliği ve seçmen taleplerine uygun davranma olanağı sağlayacaktır (Wilson, 1999:270). Tiebout modeli esas itibarıyla yerel idareler üzerine (ve bunların bağımsız vergilendirme yetkisi olduğu koşuluyla) odaklanmakla birlikte, vergi rekabetinin ulusal alan içinde emek ve sermayenin hareketliliğini de analize aldığından (yerel yönetimler arasındaki vergi rekabeti nedeniyle ortaya çıkan hareketlilik ulusal ölçekte sonuçlar ortaya koyduğundan), konu merkezi idare boyutlarında da değerlendirilmektedir (Edwards, 2003:3).

Tiebout çalışmasından sonra vergi rekabeti üzerine çok sayıda teorik modeller kuruldu. Bu modeller başlangıçta, bir ülke içindeki bağımsız vergilendirme yetkisine sahip eyalet veya yerel idareleri esas alırken, daha sonraları ülkeler arası vergi rekabeti boyutuna taşınmıştır. Önemli bir kısmı, matematiksel modellerden oluşan bu çalışmalarda, özellikle vergi rekabetinin sosyal refah üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Söz konusu modellerden bir kısmında, temel aldıkları varsayımlara göre vergi rekabetinin etkinlik sağladığı sonucuna varılırken, diğerlerinde (özellikle haksız vergi rekabeti koşullarını veri alan çalışmalarda) vergi rekabetinin etkinlik sağlamadığı sonucuna varılmıştır. İkinci guruba giren modellerde, vergi rekabetinin kaynak dağılımına ve kullanımına bozucu etki yaptığı ve toplam olarak vergi hasılatını ve dolayısıyla kamu hizmetlerinin düzeyini düşürdüğü sonucu da çıkmıştır. Belirtilen varsayımlara dayalı modellerde; genellikle, uluslararası vergi rekabeti çerçevesinde uygulamaya konulan vergisel önlemlerin, çeşitli derecelerde, piyasa rekabetinin sağlamış olduğu dengeler üzerinde bozucu ve saptırıcı etkiye sahip olduğu sonucuna da ulaşılmıştır (Wilson, 1999:269-304). Doğrudan yatırımlar ile portföy yatırımlarının veya sermayenin, diğer ekonomik faktörler dışında, ülkeler açısından sadece en düşük vergi yükünü dikkate alarak dağılımının gerçekleşmesi, kaynakların söz konusu vergi avantajını gerçekleştiren ülkelere doğru kaymasıyla etkinliği azaltacağı konusu, buna gerekçe olarak gösterilmektedir (Edwards and Rugsy, 2002:20).

1.2. Ekonomik Kurallara Uygunluk Açısından Vergi Rekabeti

Vergi rekabeti konusu, uygulanış şekline göre, kurallara uygun (iyi) vergi rekabeti ve haksız (zararlı) vergi rekabeti olmak üzere iki bakımdan değerlendirilmektedir (good and bad-harmful- tax competition). Özellikle haksız vergi rekabetinin ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle, AB ve OECD başta olmak üzere çeşitli uluslararası kurum, kuruluş ve organizasyonlar, normal ve haksız vergi rakabeti arasındaki ayrımı belirleyecek çeşitli ölçekler geliştirmişlerdir (Pinto, 2002:1).

1.2.1. Ekonomik kurallara uygun vergi rekabeti

20 nci yüzyılın ortalarından itibaren benimsenen eğilimlerden biri de; ülkelerin büyüme kapasiteleri ve yaşam standartları ile kaynak kullanımı ve etkinliğini artırmak amacıyla, ülkeler arasında ekonomik işbirliğinin ve ticaretin geliştirilmesi, emek ve sermayenin hareketliliği ile ilgili engellerin azaltılmasıdır. Bu amaca dönük olarak, diğer önlemler ile birlikte ülkeler arasında ortak veya paralel vergi düzenlemeleri geliştirilmiş, siyasi ve ekonomik birlik ve kuruluşlar oluşturulmuş, vergi uyumu projeleri geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği gibi kuruluşlar bakımından da ortak vergi politikası arayışları ve düzenlemeleri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Kuşkusuz, her ülke bağımsız vergilendirme yetkisine ve egemenliğine sahiptir. Ancak her ülkenin vergilendirme yetkisini belirleyen bazı faktörler vardır:

Birincisi vergi yasalarının yer bakımından uygulanmasındaki ilkeler ve bunların uygulanmasındaki sınırlandırmalardır. Bilindiği gibi bu konuda üç ilke vardır: Bunlar, Mülklik (kaynak), Kişiselik (vatandaşlık) ve Yerleşme (ikamet) ilkeleridir. Söz konusu ilkelerden birini esas alarak vergilendirme yetkisini kullanan bir ülkenin belirtilen çerçevede tanımladığı vergi yükümlüsü, üretim faktörlerinin uluslararası hareketliliği ve başka bir ülkenin aynı vergiye ilişkin olarak farklı vergilendirme ilkesini benimsemesinden dolayı çifte vergilendirmeyle karşılaşılabilir (Coşkun, 1997:192). Bu çerçevede oluşturulan uluslararası vergi anlaşmaları da sınırlandırıcı etkiye sahiptir.

İkincisi, vergi yükünü ve oranlarını belirleyen içsel faktörlerdir. Diğer bir deyişle bir ülkede vergi oranlarının belirlenmesinde ekonomiye ilişkin iç dinamikler önemli bir etkidir. Vergilerin gelir ve ikame etkileri, toplam tasarruf ve yatırımlar üzerindeki artırıcı veya azaltıcı sonuçları, kaynak ve gelir dağılımı, kamu ekonomisi ve piyasa ekonomisi arasındaki siyasal tercihler, kamu harcamalarının düzeyi, üretim ve dağıtım yapısı ile matrah dağılımı gibi içsel faktörler vergi oranlarının belirlenmesinde etkili olmaktadır.

Üçüncüsü, vergi yükü ve oranlarının belirlenmesindeki dış dinamiklerdir. Üretim faktörleri (emek ve sermaye) ile doğrudan veya portföy yatırımlarının giderek artan uluslararası hareketliliği karşısında, diğer ülkelerin vergi yükü ve oranları konusundaki davranış ve uygulamaları, bir ülkenin aynı konudaki vergi düzenlemelerinde önemli bir etken olmaktadır. Vergi rekabeti büyük ölçüde bu üçüncü faktörden kaynaklanmaktadır. Bir ülke yabancı sermaye ve yatırımlarını çekmek için vergi oranlarını düşürebilir. Ortaya çıkan vergi rekabeti sonucu, diğer ülkelere kıyasla vergi oranları ve vergi yükü yüksek olan bir ülke yerleşenleri benzer bir talepte bulunabilirler. Bunun karşılanamaması durumunda, sözkonusu ülkeden doğrudan veya portföy yatırımları ile sermaye, vergi yükü daha az olan ülkeye kayabilir. Bu duruma klasik bir örnek olarak İrlanda uygulaması verilir (Edwards, 2003:1). İrlanda 1980 den 2000 li yıllara kadar kurumlar vergisi oranını %50 den %24 e ve 2002 de %16 a indirmiştir. Buna paralel olarak gelir vergisinde de aynı dönemde önemli ölçüde indirime gitmiş ve tarifenin üst sınırını %60 dan %42 e düşürmüştür. Belirtilen vergi düzenlemeleri sonucunda İrlanda, İtalya ve Japonya başta olmak üzere birçok ülkeden yabancı doğrudan yatırımları kendi ülkesine çekmeyi başarmıştır.

Söz konusu süreçte, ortaya çıkan vergi rekabeti sonucu diğer ülkeler de vergi yükü ve oranlarıyla ilgili benzer düzenlemelere gitmişlerdir. Tablo:2 de, bu dönemde, bir kısım OECD ülkelerinin kurumlar vergisi ve gelir vergisi oranlarındaki değişim gösterilmiştir.

Tablo 2: Kurumlar ve Gelir Vergisi Oranlarındaki Değişim

Ülkeler	Kurumlar vergisi oranları (%)				Gelir vergisi üst oranları (%) *			
	1986	1991	1995	2000	1980	1986	1990	2000
Avustralya	49	39	33	34	62	60	49	47
Avusturya	30	30	34	34	62	62	50	50
Belçika	45	39	39	39	76	76	55	58
Kanada	36	29	29	28	60	50	44	44
Danimarka	50	38	34	32	66	73	68	59
Finlandiya	33	23	25	29	65	64	63	52
Fransa	45	42	33	33	60	65	53	54
Almanya	56	50	45	40	65	65	65	59
Yunanistan	49	46	40	40	60	63	50	43
İzlanda	51	45	33	30	63	56	40	45
İrlanda	50	43	40	24	60	65	58	42
İtalya	36	36	36	37	72	81	66	51
Japonya	43	38	38	27	75	70	65	50
Kore	30	34	32	28	89	65	60	44
Lüksemburg	40	33	33	37	57	57	56	49
Meksika	34	34	34	35	55	55	40	40
Hollanda	42	35	35	35	72	72	72	52
Yeni Zelanda	45	33	33	33	62	66	33	39
Norveç	28	27	19	28	75	64	54	48
Portekiz	47	36	36	32	84	69	40	40
İspanya	35	35	35	35	66	66	56	48
İsveç	52	30	28	28	87	80	72	51
İsviçre	10	10	10	8	31	33	33	31
Türkiye	46	49	25	33	68	63	50	45
İngiltere	35	34	33	30	83	60	40	40
A.B.D.	46	34	35	35	70	50	33	42
O.C.E.D ortalaması	41	35	33	32	67	63	53	47

Kaynak: OECD, "The Rates are Falling", Annual Report, 2001; C.Edwards and V.Rugy, 2002:11-14.

*merkezi idare,eyalet ve yerel gelir vergileri toplamı

Tablo 2 den de görüleceği üzere; 1980 li yıllardan 2000 li yıllara kadar, kurumlar vergisinde önemli ölçüde indirim yapılmıştır (Szeto,2001:29-30). Başta İrlanda olmak üzere İsveç, İzlanda ve Danimarka da belirtilen dönemde kurumlar vergisi oranı 20 puanın üzerinde indirilmiştir. Söz konusu indirimde, diğer içsel nedenler yanında, uluslararası rekabetin de payı yüksektir. Yukarıda sözü edildiği gibi, üretim kapasitesini artırmak, sermaye başta olmak üzere üretim faktörlerini kendi ekonomilerine çekmek, toplam tasarrufları artırmak, doğrudan veya portföy yatırımlarını ülke ekonomisine yönlendirmek amacıyla, diğer ekonomik önlemler yanında vergisel araçların da kullanılması önem kazanmıştır. Diğer ülkeler de rekabeti koruyabilmek amacıyla kurumlar vergisinde benzer indirimlere gitmişler ve bu dönemde OECD ülkeleri ortalama olarak kurumlar vergisi oranını %41 den %32 ye (9 puan) indirmişlerdir.

Özellikle menkul sermaye iratlarının da dahil olduğu kişisel gelirlerin vergilendirildiği gelir vergisinde de, bir kısım ülkelerin uluslar arası ekonomik rekabetteki paylarını artırmak amacıyla veya diğer nedenlerle yaptıkları oran indirimine de diğer ülkeler benzer şekilde tepkiler vermişlerdir. Nitekim 1980-2000 döneminde İngiltere, Portekiz ve Kore gibi ülkeler gelir vergisi oranlarını 40 puanın üzerinde indirmişlerdir. Kurumlar vergisinde olduğu gibi, diğer ülkeler de gerek kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan nedenlerle gerekse uluslar arası vergi rekabeti sonucu paralel bir davranışla bu dönemde gelir vergisi oranlarını önemli ölçüde indirmişlerdir. Bu dönemde OECD ülkeleri, ortalama olarak gelir vergisi oranlarını %67 den %47 ye (20 puan) düşürmüşlerdir.

Kuşkusuz vergi rekabeti konusu sadece vergi oranlarındaki düzenlemeden oluşmamaktadır. Vergi konularının dar veya geniş kapsamda olması, muafiyet ve istisnalar, mükellefiyet sınırları, indirimler, vergi yönetimi ve denetimi, bilgi akışı, saydamlık gibi konular da vergi rekabetiyle yakından ilgilidir.

Vergi yasalarının yer bakımından uygulanmasıyla ilgili ilkeler çerçevesinde ülkelerin vergilendirme yetkisi vardır. Ayrıca belirtilen sınırlar içinde ülkelerin, vergi yasaları ile ilgili düzenleme yapma yetkileri de vardır. Bu arada uluslararası rekabet gücünü artırmak amacıyla vergi düzenlemeleri de yapabilirler. Ancak belirtilen normal vergi rekabeti işlemleri, bir noktadan sonra uluslararası alanda haksız (zararlı) vergi rekabetine dönüşebilmekte ve bu konuda en uç örnek olan *vergi sığınakları(cennetleri)* uygulamasına dönüşebilmektedir.

1.2.2. Haksız (zararlı) vergi rekabeti

Yukarıda belirtilen vergisel önlemler sonucunda sermaye ve emek, doğrudan veya portföy yatırımları, sanayi ve ticaret, faaliyet alanı olarak uluslararası boyutta belirli bir hareketlik kazanmaktadır. Diğer bir deyimle vergisel önlemler üretim, ticaret, sermaye ve yatırımlar üzerinde saptırıcı etki (rekabet etkisi) yaratmaktadır. Ayrıca sözkonusu vergisel düzenleme ve uygulamalar, vergi matrahının ülkeler arasında kaymasına neden olarak, bir kısım ülkelerin aleyhine olacak şekilde diğer bazı ülkelere vergi hasılatı bakımından haksız kaynak oluşturabilmektedir (OECD, 2001:3-45).

Normal vergi rekabeti ile haksız vergi rekabeti arasındaki ayırımı belirleyen ölçekler özellikle son yıllarda geliştirilmeye başlanmıştır. Konuyla ilgili olarak bir taraftan bilimsel çalışmalarda ölçekler tartışılırken, diğer taraftan uluslararası kuruluş ve anlaşmalarda bazı kıstaslar geliştirilmiştir. 1977 yılında özellikle transfer fiyatlaması odaklı *OECD Vergi Anlaşma Modeli (OECD Model Tax Convention)*, 1996 yılında haksız vergi rekabetiyle ilgili OECD Bakanlar Bildirgesi ve 1998 yılından itibaren düzenlenen *OECD Gelir ve Sermaye Üzerine Vergi Anlaşma Modeli*, sözkonusu örgütün haksız vergi rekabetiyle ilgili ölçeklerin belirlendiği belgelerdir. Sonuncu model üzerinde OECD tarafından 2000 ve 2003 yıllarında güncelleştirilme ve geliştirilme çalışmaları yapılmıştır. Avrupa Birliğinde de vergilerin uyumlaştırılması çerçevesinde vergi rakabeti ile ilgili çalışmalar yapılmış ve çeşitli direktifler hazırlanmıştır. Bu cümleden olmak üzere Avrupa Birliği çerçevesinde, haksız vergi rekabetine ilişkin bazı düzenlemeler yapılmış ve bu konuda ölçekler geliştirilmiştir (TOBB, 2001:30-34). Ayrıca uluslararası vergi anlaşmalarında da vergi rekabetine ilişkin konular çözümlenmeye çalışılmıştır. Bir kısım uluslararası akademik çalışmalarda da bazı ölçek standartları geliştirilmiştir (Pinto, 2002:1-10). Bütün bunlar üzerinde ayrı ayrı durmak mümkün olmadığından, burada haksız vergi rekabetini belirleyen genel nitelikteki ölçekler açıklanmaya çalışılacaktır.

1.2.2.1. Haksız (zararlı) vergi rekabetini belirleyen ölçekler

Yukarıda da belirtildiği gibi, haksız vergi rekabeti ile ilgili olarak gerek akademik çalışmalarda gerekse uluslararası anlaşma ve model çalışmalarda bazı kriterler (ölçekler) geliştirilmiştir. Özellikle 1996 OECD Bakanlar bildirgesine dayanarak 1997 ve daha sonraki yıllara ilişkin yayınlanmış bulunan OECD vergi anlaşma modellerinde, konuyla ilgili bazı ölçekler konmuştur. Ayrıca çeşitli uluslararası vergi anlaşmaları ve Avrupa Birliği çerçevesinde belirtilen ölçekler vardır. Burada özellikle OECD ölçekleri esas olmak üzere, diğer anlaşma ve çalışmalar da birlikte dikkate alınarak, haksız vergi rekabetini belirleyen kriterler (ölçekler) açıklanmaya çalışılacaktır (OECD, 2001:25-35).

Sıfır vergi veya çok düşük oranlı tercihli vergi rejimi oluşturmak

Özellikle uluslararası hareketliliği yüksek olan mali sermaye, yatırım vb. diğer hizmet faaliyetlerini kendi ülkelerine çekebilmek amacıyla, sıfır veya düşük efektif vergi oranlarının uygulandığı özel düzenlemelerin yapılması ve böylece tercihli bir vergi rejiminin oluşturulması, haksız vergi rekabeti göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Söz konusu vergilendirme rejimleri, hisse senedi gibi menkul kıymetlerin gelir ve kazançları ile iştirak kazançları için genellikle tercih edilebilir uygun bir ortam sağlarlar. Kurulan sistem (rejim), dışardan sermaye akımını yönlendirici unsurlar taşır. Bu vergilendirme düzenlemeleri (rejimi) genel vergi yasalarının içinde yer alabileceği gibi, idari uygulamalarda veya genel vergi sisteminin dışında özel bir vergi düzenlemesi olarak da görülebilir. Sözü edilen mali yatırımlar, ülkelerin uygulayacakları tercihli vergi rejimlerine göre hareket duyarlılığı ve esnekliği fazla olan pasif yatırımlardır.

Tercihli vergi rejimi oluşturan ülkelerdeki iç piyasada bu tür mali yatırımlara karşı hiç bir talep olmadığı gibi esasen söz konusu ülkelerin kaynakları da yetersizdir.

Tercihli vergi rejimi, belirli alan ve konular için üç şekilde oluşturulabilir. Birincisi söz konusu alanlar için sıfır veya düşük oranlı tarife saptanmasıdır. İkincisi, bu alanlar için uygulanan muafiyet, istisna veya indirimler sonucu vergi matrahı azaltılabilir veya kaldırılabilir. Üçüncüsü, her ikisi birlikte uygulanabilir. Bu vergilendirme rejimi, belirli bir ülkenin vergi sisteminde genel düzenleme şeklinde yer alsa da yukarıda değinildiği gibi belirtilen alanlardaki yatırımlara esasen iç talep olmadığından veya yeterli kaynak bulunmadığından, sistem kendiliğinden dış kaynaklara özgü hale gelmektedir.

Tercihli vergi rejimi uygulaması, haksız vergi rekabetinin kabul edilen ölçeklerinden biridir. Ancak tek başına yeterli olmayabilir. Bu nedenle aşağıda açıklanan ölçeklerden biri veya bir kaç daha uygulamaya girdikçe, bir ülke için haksız vergi rekabeti değerlendirmesi daha tartışmasız hale gelecektir. Diğer bir değişle, düşük oranlı veya sıfır vergi uygulamasıyla temsil edilen tercihli vergi rejiminin haksız vergi rekabeti oluşturup oluşturmadığı konusu, diğer ölçeklerle birlikte değerlendirildiğin de daha anlamlı sonuçlar verecektir.

Dış sermaye veya yatırımlara ayırıcı vergi rejimi uygulamak

Dış kaynaklı sermaye ile yatırımlara özgü ve genel vergi sistemi dışında ayırıcı bir vergi uygulaması yapılması da haksız vergi rekabetinin önemli ölçeklerinden biridir. Belirtilen ayırıcı vergi düzenlemeleri genel vergi yasası kapsamında olabileceği gibi ayrı bir yasayla da gerçekleştirilebilir. Söz konusu ayırıcı vergi sistemlerinde, genel vergi sistemi dışında, gerek vergi matrahının gerekse uygulanacak vergi oranının belirlenmesi ile ilgili olarak mükellefiyet sınırlarının saptanması bakımından ayrı ve özel bir vergi rejimi oluşturmak, uluslararası vergi rekabeti açısından haksız sonuçlar doğurabilecek nitelikte görülmektedir.

Kapalı (veya çevrili alan) rejimi uygulaması (Ring-Fencing of Regimes)

Ülkelerin, uluslararası piyasalara açık ancak kendi iç ekonomilerine kapalı olan serbest bölgeler gibi çevrili alanlar oluşturması için çeşitli nedenleri vardır. Ülke sınırları içinde söz konusu kapalı alanları (serbest bölgeleri) oluşturan ülkeler, bu bölgelerde uyguladığı teşvik edici önlemlerin zararlı etkilerinden kendi ekonomilerini korumuş olmaktadır. Bu uygulamanın olumsuz etkileri sadece diğer ülkelerin vergi matrahları üzerinedir. Kapalı bölge uygulaması, sunan ülkeye fazla bir mali yük oluşturmazken, yararlanımlar açısından da söz konusu alanın fiziki ve mali alt yapısından yararlanma imkanı vermektedir.

Kapalı bölge uygulaması çeşitli şekillerde olabilir. Sadece yerleşik olmayanlara açık şekilleri olabileceği gibi sözkonusu vergi rejimlerinden yararlanan yatırımcıların

açık veya gizli şekilde o ülkenin iç ekonomisine geçişini engelleyen türleri de vardır. Böylece belirtilen alanı oluşturan ülkeler, sözkonusu alanda oluşacak haksız vergi rekabetinden etkilenmezken, özellikle vergi tabanları olumsuz etkilenen (vergi matrahları aşman) diğer ülkeler haksız vergi rekabetiyle karşı karşıya kalabilir.

Uluslararası bilgi değişimi (enformasyon) konusunda boşluk oluşturmak

Bir kısım ülkelerin diğer ülkelerle, egemenlik kriterini dikkate alarak veya isteksiz davranarak bilgi alış verişinde (enformasyonda) bulunmaması veya bu konuda çok sınırlı işbirliğine girmesi, sözkonusu ülkeler açısından, potansiyel zararlı vergi rekabetinde bulunduğu veya bulunacağı konusunda gösterge olarak kabul edilmektedir. Bazı ülkeler gerek ulusal mevzuatın gerekse uluslararası anlaşmaların uygulanmasıyla ilgili olarak diğer ülkelerle bilgi alış-verişi konusunda zorlanabilirler. Böylece, tercihli vergi işlemlerinden yararlanan mükelleflerle ilgili bilgilere, ilgili ülkelerin ulaşması engellenmiş olur.

Diğer taraftan, yasalarda şekli olarak gizlilik olmadığı halde, vergi yönetiminin politikaları veya uygulamaları sonucu diğer ilgili ülkelerle bilgi alış-verişi engellenmiş olabilir. Örneğin; bir ülke, kendi vergi yönetimi politikalarının bir sonucu olarak, belirli işlemleri veya bazı işletmelerin kendi müşterileriyle ilgili bağlantılarını (OECD vergi anlaşma modelininin 26 ncı maddesinin 2 c paragrafında belirtilen koşulların dışındaki hallerde) ticari sır çerçevesinde değerlendirebilir. Aynı şekilde, tercihli vergi uygulaması yapan bir ülke, ilgili diğer ülkelere bilgi verme konusunda çekimser davranabilir.

Kuşkusuz banka bilgilerinin gizliliği kuralı da, ayırıcı vergi uygulamalarından yararlanan mükelleflerle ilgili bilgilere ulaşmada önemli bir engeldir. Bu konuda OECD'de sadece vergilendirmeye sınırlı kalma koşuluyla bazı düzenlemeler yapılmıştır.

Sonuç olarak; bir ülkenin, ticari sır veya bankacılık kuralları dışında, diğer bir ülkenin vatandaşlık, yerleşiklik vb.nedenlerle doğrudan bağlantısı olduğu kişi, işletme veya kurumlarla ilgili olarak vergilendirme konularındaki bilgi akışınının kapalı tutulması, özellikle tercihli veya ayırıcı vergi rejimi uygulayan ülkeler açısından haksız vergi rekabetinin göstergesi sayılmaktadır.

Vergi matrahının belirlenmesinde yapay önlemler

Bir kısım ülkelerde, çifte vergilendirmeyi engellemek veya enflasyon etkilerini dengelemek amacıyla, vergi yasalarında bazı muafiyet, istisna veya indirimler oluşturulabilir. Sözkonusu başışıklık veya indirimler, vergilendirme tekniğinin bir sonucu olarak oluşturulabileceği gibi, sadece ayırıcı vergi rejimi çerçevesinde bazı konulara ilişkin vergi matrahının belirlenmesinde kuralsız (yapay) olarak ihdas edilmiş olabilir. Özellikle yabancı sermaye ve yatırımlara dönük konulardaki vergi matrahının

belirlenmesinde, diğer gelir unsurlarına uygulanmayan vergi muafiyeti veya indirimi uygulanması, haksız vergi rekabetinin göstergelerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Diğer potansiyel haksız vergi rekabeti göstergeleri

Kesin olmamakla birlikte, bazı düzenlemeler de potansiyel haksız vergi rekabetinin göstergesi sayılmaktadır. Uluslararası transfer fiyatlamasına imkan verecek yasal boşluklar oluşturmak, yabancı kaynaklı gelirleri yerleşik ülke vergisinden muaf tutmak, vergi kaybını telafi edecek şekilde yabancı yatırımcının mükellefiyete ilişkin vergi oranını veya matrahını yerleşik yatırımcıya doğru aktarıcı önlemler almak ve mevzuatında bunun uygulanmasına olanak veren hükümler oluşturmak gibi göstergeler de bu çerçevede değerlendirilmektedir.

1.2.3. Potansiyel Haksız (Zararlı) Vergi Rekabeti Uygulamalarına İlişkin Ülke Örnekleri

2000 yılı OECD Dışişleri komitesi tarafından sunulan ve haksız vergi rekabetinin kaldırılmasına ilişkin raporda, tercihli veya ayırıcı vergi rejimi uygulaması yapan ülkelerdeki potansiyel haksız vergi rekabeti konularına da yer verilmiştir (OECD, 2000:12-13). Söz konusu tercihli veya ayırıcı vergi rejimleri ülkelere, konulara ve faaliyet alanlarına göre sınıflandırılmışlardır. Kuşkusuz bunların bütünü haksız vergi rekabeti oluşturmamaktadır. Ancak haksız vergi rekabeti için bir zemin oluşturduğu belirtilmektedir.

POTANSİYEL HAKSIZ (ZARARLI) VERGİ REKABETİ OLUŞTURAN ÜLKE UYGULAMALARI

KONU	ÜLKELER	TERCİHLİ (RÜCHANLI) VERGİ REJİMLERİ
<u>Sigorta</u>	Avusturya Belçika İrlanda Lüksemburg Portekiz	Off-shore bankacılık birimleri Koordinasyon merkezleri Uluslar arası mali servis merkezi-Fon Yönetimi Fon Yönetimi Şirketleri Madeira Uluslararası İş merkezi
<u>Bankacılık</u>	Avusturya Kanada İrlanda Kore Portekiz Türkiye	Off-shore bankacılık birimleri Uluslararası Bankacılık Merkezi Uluslararası Mali Servis Merkezi Dış Ticaret Bankalarının Off-shore faaliyetleri Madeira Uluslararası İş Merkezi İstanbul Off-shore Bankacılık Merkezleri

Cokuluslu Yönetim**Merkezleri**

Belçika	Koordinasyon Merkezleri
Fransa	Yönetim merkezleri
Almanya	Koordinasyon ofisleri
Yunanistan	Yabancı şirket ofisleri
Hollanda	Maliyet artı kuralı uygulaması
Portekiz	Madeira Uluslararası İş Merkezi
İspanya	Basque Alanı ve Navarra Koordinasyon Merkezi
İsviçre	Yönetim Şirketleri
İsviçre	Servis Şirketleri

Dağıtım merkezi

Belçika	Dağıtım merkezleri
Fransa	Lojistik merkezler
Türkiye	Türkiye serbest bölgeleri

Servis Merkezi

Belçika	Servis merkezleri
Hollanda	Maliyet artı uygulaması

Gemicilik

Kanada	Uluslar arası gemicilik
Almanya	" "
İtalya	" "
Yunanistan	Gemicilik rejimi (Yasa 27/75)
Hollanda	" "
Norveç	" "
Portekiz	" "

Diğer işlemler

Belçika	Dış sermaye,yatırım ve satışla ilgili düzenleme
Kanada	" "
Hollanda	" "
A.B.D	" "

Kaynak: OECD, 2000 Mali İşler Komitesi Raporu,s.12-13.

OECD mali işler komitesinin hazırladığı "Zararlı(haksız) vergi uygulamalarını belirleme ve kaldırılmasına ilişkin ilerleme raporunda" çeşitli ülkelerdeki potansiyel haksız (zararlı) vergi rekabeti oluşturabilecek ayırıcı vergi işlemlerine ve uygulamalarına işaret edilmektedir (Dwyer and Dwyer, 2002:330).

2. HAKSIZ VERGİ REKABETİ VE VERGİ SİĞİNAKLARI (TAX HAVENS)

Haksız (zararlı) vergi rekabetinin en uç örneklerinden biri de, vergi cennetleri (tax heavens) olarak da isimlendirilen, vergi sığınaklarıdır (tax havens). Daha fazla yabancı sermaye ile mali kuruluşları ve diğer hizmet sektörlerini çekmek isteyen bazı ülkeler, belirtilen faaliyetlerle ilgili olarak ya çok düşük oranda vergileme ya da genellikle hiç vergi almama yöntemini benimsemişlerdir. Söz konusu ülkeler bağımsız devletler olabileceği gibi vergilendirme yetkisi olan ancak çeşitli derecelerde bir ülkenin hükümranlılığı altında bulunan ülkeler de olabilir (Dwyer and Dwyer, 2002:302).

Bir ülkenin vergi sığınağı (cenneti) oluşturmasındaki amaç, doğrudan yatırım veya portföy yatırımı olarak yabancı sermayeyi çekmektir (Szerenyi,2003:14-259). Ancak söz konusu ülkelerin genellikle coğrafi alanları çok dar olduğundan, söz konusu yatırımlar doğrudan değil portföy yatırımı şeklinde olmaktadır (Coşkun,1997:192). Vergi cenneti olarak anılan ülkeler, özellikle uluslararası sermaye ve mali piyasaların hareketliliğini kendi ülkelerine çekebilmeleri açısından önemli ölçüde bir zemin oluşturmuşlardır. Söz konusu ülkeler, sağladıkları vergilendirmeye ilgili ve vergi dışı avantajlar nedeniyle diğer ülkelerden ve uluslararası mali piyasalardan sermaye ve pasif yatırımları kendi ülkelerine çekmeyi başarmışlardır. Aynı zamanda vergi cenneti olarak kabul edilen bu ülkeler, doğrudan veya dolaylı olarak, diğer ülkelerden kaynaklanan vergi matrahlarını kendi ülkesinde oluşmasına zemin hazırlayarak haksız vergi rekabeti yaratmaktadır.

2.1. Vergi Sığınaklarını (Cennetlerini) Tanımlayan Özellikler

OECD'nin 1998, 2000 ve 2002 raporlarında vergi cennetleriyle ilgili tanımlamalar yapılmış ve bunları belirleyen başlıca özellikler sayılmıştır (R.A..Peters, 2002:78-79). Ayrıca sözkonusu ilerleme raporlarında bu özellikleri taşıyan başlıca ülkeler sayılmış ve bunlara karşı ortak önlemler tartışılmıştır. Daha önce vergi cenneti uygulamasında bulunmuş bir kısım ülkeler ise OECD ve AB tavsiye kararları çerçevesinde bu uygulamalardan vazgeçmiş ve yayınlanan listelerden çıkarılmıştır (OECD, 2000:1-18).

1987 OECD raporunda vergi cennetlerinin tanımlanmasında objektif kriterler geliştirmenin zorluklarına işaret edilmiş ve daha sonraki ilerleme raporlarında ise bu konuda bazı ek kriterler konulmuştur. Buna göre **vergi sığınaklarını** (cennetlerini) **tanımlayan başlıca kriterler** şunlardır:

Özellikle yerleşik olmayanların işlemlerinden hiç vergi alınmaması veya çok düşük oranlı nominal vergi uygulaması

Vergi cennetlerinin birinci derecede önemli uygulamalarından biri, özellikle yerleşik olmayanların kendi yerleşik olduğu ülkedeki vergilerden kaçışına olanak verecek derecede, işlemlerinden hiç vergi alınmaması veya çok düşük oranlı reel olmayan nominal vergi uygulamasıdır. Bu durum yasalarında düzenlenebildiği gibi uygulamaları sonucu da gerçekleşebilir. Bu kriterin dışında aşağıda belirtilen diğer faktörler tamamlayıcı niteliktedir:

Fiili bilgi değişimindeki boşluk

Sözkonusu ülkeler vergilendirmeye ilişkin olarak diğer ülkelerin ilgilendiği konularda bilgi verme açısından uluslararası işbirliğine girmezler. Özellikle kişi veya firmaların teknik nitelikteki ticaret, sanayi veya bankacılık işlemlerine ilişkin uluslararası kabul gören gizlilik sınırı, bu ülkelerin gerek yasaları gerekse

uygulamalarıyla genele yayılmış ve söz konusu yükümlüler açısından güvence altına alınmıştır. Doğrudan vergilendirmeye ilişkin konularda bilgi akışı diğer teknik gizlilik çerçevesinde değerlendirilerek, uluslararası akışı engellenmektedir.

Şeffaflık olmaması ve bu konudaki boşluk

Sözkonusu ülkelerin, gerek yasa ve diğer ilgili mevzuatları gerekse vergi uygulamalarına ilişkin düzenlemeleri açık ve şeffaf değildir. Yasalarına rağmen şeffaflıktaki bu boşluk, yönetmelik ve tebliğ gibi vergi hukukunun kaynaklarından sayılan diğer düzenlemelerle oluşturulabileceği gibi, sadece vergi idaresinden de kaynaklanabilir. Vergi idaresi bazı kişi veya firmalar için özel vergi uygulamalarıyla yetkilendirilmiş olabilir. Bu düzenlemelerin diğer ülkeler tarafından izlenmesi veya değerlendirilmesi mümkün değildir.

Görünür aktif bir ekonomik faaliyet olmaması

Sözkonusu ülkeler, uluslararası alandan çektikleri yabancı sermaye veya mali yatırımlarla orantılı ticari, sanayi veya mali konularda reel bir ekonomik aktivitede bulunmamaktadırlar.

Sonuç olarak sözkonusu ülkeler, düşük oranlı veya sıfır vergi uygulayarak, mevzuatlarında veya uygulamalarında saydam olmayarak ve de mükelleflerinin vergiye ilişkin işlemlerinde diğer ilgili ülkelerle bilgi değişimine girmeyerek, farklı ülkelere mensup kişi veya kurumlar açısından güvenli bir vergi sığmağı (cenneti) oluşturmaktadırlar. Kuşkusuz bu durum, sözkonusu kişi ve kurumların mensubu oldukları ülkeleri ekonomik ve mali açılarından olumsuz etkilediği gibi, dünya ekonomisi bakımından da önemli sorunlar ortaya koymaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, söz konusu vergi cennetleri, zararlı (haksız) vergi rekabetinin en uç örneğini oluşturmaktadırlar.

2.2. Vergi Cenneti Kabul Edilen Ülkeler

OECD mali işler komitesinin, yukarıda belirtilen kriterleri dikkate alarak Mayıs 2000 de sunduğu (ve onaylanan) raporunda, vergi cenneti tanımına giren ülkelerin bir listesi çıkarılmıştır. Sözkonusu rapor daha önce hazırlanmış olan çalışmaların devamı niteliğinde olup, ülkelerin gelecekteki uygulamalarına göre ayrıca değerlendirilmeye tabi tutulacağı belirtilmektedir.

Listede yer alan ülkeler şunlardır :

Andorra, Anguilla (U.K) Barbuda, Aruba(Hollanda), Bahama, Bahrain, Barbados Belize, Virgin Island (U.K.), Cook Islands(Yeni Zellanda), Dominica, Gibraltar(U.K.), Grenada, Guernsey/Sark/Alderney (U.K.), Isle of Man (U.K.), Jersey (U.K.), Liberia, Liechtenstein, Maldives, Marshall Islands, Monaco, Montserrat (U.K), Nauru, Antilles (Hollanda), Niue (Yeni Zellanda), Panama, Seychelles, St.Lucia,

Federation of St.Christopher and Nevis, St.Vincent and the Grenadines, Tonga, Turks and Caicos (U.K), Virgin Islands(ABD), Vanuatu.

Listeden de görüleceği üzere vergi sığınağı (cenneti) olarak anılan yerler büyük ölçüde Birleşik Krallık (U.K.), Holanda, Yeni Zelande ve A.B.D. gibi ülkelere değişik ölçülerde bağlı, ancak vergilendirme yetkisi bulunan devletler veya diğer yönetim birimleri ile gene belirli ölçüde bağımsız (genellikle coğrafi alanı dar ve bir kısmı ada olan) bazı ülkelerden oluşmaktadır.

3. TRANSFER FİYATLAMASI

Transfer fiyatlaması; ekonomi, işletme, muhasebe ve hatta siyaset biliminde kullanılan bir kavram olmakla birlikte, günümüzde daha çok vergisel boyutuyla gündemdedir (Öncel, 2003:3-14). Transfer fiyatlaması genel anlamda, aynı ticari, sınıv veya mali organizasyon içinde yer alan bir işletmenin farklı departmanları, bölümleri şubeleri, bağlı ortaklıkları, fiyalleri veya iştirakleri ile diğer benzeri ortaklıkları arasındaki, mal ve hizmet satışında veya benzeri diğer ticari işlemlerinde uyguladıkları fiyatlamadır (Dicle, Mart 1995:163). Diğer bir deyişle, transfer fiyatlaması bir işletmenin, doğrudan veya dolaylı olarak, kâr paylaşımı itibarıyla bağlantılı olduğu, aynı çıkar gurubu içinde bulunduğu ve iştirakleri, bölümleri, ortaklıkları, alt birimleri veya ana merkez gibi birimleri arasındaki mal veya hizmet alış ve satışları ile benzeri işlemlerde uyguladıkları fiyatlamadır.

Yukarıda belirtilen, bağlantılı firmaların farklı ülkelerde olması durumunda ise uluslararası firma veya çokuluslu şirketlerden söz etmek mümkündür (OECD, Rev.2000). Transfer fiyatlamasındaki manipülasyonlar sonucu belirtilen bağlantılı firmalar, vergi yükü daha yüksek olan ülkelere, daha düşük oranda vergileme yapan veya hiç vergi almayan ülkelere doğru kârlarını ve dolayısıyla vergi matrahlarını kaydırarak, söz konusu şirketler topluluğunun nihai vergi yükünü enaza indirgeyebilmektedirler. Vergi yükü yüksek bulunan ülkedeki firma, düşük oranlı vergi uygulayan ülkedeki bağlantılı (merkez, ortaklık, iştirak, şube vb. durumdaki) firmalardan alış değerlerini (veya diğer girdilerini) emsalinden yüksek saptayarak veya tersine vergi yükü düşük ülkede bulunan bağlantılı firmaya emsalinden düşük değerde ihracatta bulunarak, bulunduğu (vergi yükü yüksek olan) ülkedeki kârlarını enaza indirme imkanını elde etmektedir (V.H.Miesel and H.Higinbetham, C.W.Yi,2003:1-40).

Transfer fiyatlarındaki manipülasyonlar (oyunmalar) doğrudan veya dolaylı bütün girdi ve satış bedellerinde gerçekleştirilerek, kârlar ve dolayısıyla vergi matrahları, düşük vergi uygulayan ülkedeki bağlantılı firmaya aktarılmaktadır. Örnek olarak; vergi yükü yüksek olan ülkedeki firma düşük vergi uygulayan ülkedeki bağlantılı firmaya emsal değeri 1 Milyon Dolar olan bir ürünü 500 Bin Dolara satarak veya söz konusu firmadan emsaline göre 250 Bin Dolar daha fazla bir bedelle girdi alarak, 750 Bin Dolarlık bir vergi matrahını, vergi yükü düşük ülkeye aktarabilir. Ancak burada önemli olan husus, farklı ülkelerde bulunan söz konusu firmalar arasında kâr paylaşımı

yöntünden aynı çıkar birliğini oluşturabilecek bir ortaklığın (veya bağlantının) bulunmasıdır (Cauwenbergh & Honste, 2001:362-377).

Transfer fiyatlamasındaki manipülasyonların vergilendirme açısından çeşitli amaçları vardır (Öncel, 2003:3-14):

- Çıkar birliğine dahil firmalar topluluğunun vergi sonrası kârının maksimize edilmesi,
- Dış ticaret üzerinden alınan vergilerin en aza indirilmesi,
- İhracat fiyatlarını manipüle ederek (oyunarak) gerçeğinden fazla vergi iadesi alınması,
- Diğer ülkedeki bağlantılı firmaya (veya merkeze) patent, know-how, marka hakkı nedeniyle ödenecek bedele stopaj uygulaması yapılan durumlarda, stopaj matrahının daraltılması veya gizlenmesi,
- Genel merkez giderlerinin, vergi yükü yüksek olan ülkelerdeki bağıntılı firmalara kaydırılarak, vergi matrahının daraltılması ve dolayısıyla vergi matrahının düşük vergi uygulayan ülkedeki ana firmaya aktarılması,
- Ülkelerin dış ticaret veya kâr transferi konusundaki sınırlandırmalarının aşılması.

Transfer fiyatlarının gerçeğinden farklı olarak değiştirilmesiyle (manipülasyonu yoluyla), göreceli olarak vergi mükellefiyeti yüksek olan ülkelerde oluşan kârlar ve dolayısıyla vergi matrahları, vergi oranları daha düşük olan veya o konuda hiç vergi uygulamayan ülkelere doğru kaydırılmaktadır. Kuşkusuz bu durumda ülkeler arasında haksız vergi rekabeti oluşmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak transfer fiyatlarıyla ilgili manipülasyonlara karşı gerek taraf olan ülkelerin, gerekse OECD ve AB gibi toplulukların farklı önlemleri ve düzenlemeleri vardır. Ülkelerin çoğunda ayrı bir transfer fiyatlaması yasası düzenlenmiştir. A.B.D. de 482 sayılı yasa sadece bu konuya tahsis edilmiştir. Ancak çok geniş olan bu konu çalışmanın sınırlarını aşacağından, burada sadece değinilmekle yetinilecektir (Dicle, Mart 1995:163; Günaydın , 1999:216; Öncel, 2003:3-14) .

4. VERGİ REKABETİ VE TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Bu bölümde, Türk vergi sisteminin uluslararası vergi rekabeti açısından genel bir değerlendirilmesi yapılmaya çalışılacaktır. Bu cümleden olmak üzere, çalışmanın yukarıda değinilen çerçevesi esas alınarak, başlıca üç konu üzerinde durulacaktır. Bunlardan birincisi, uluslararası ekonomik rekabetle, ikincisi haksız vergi rekabetiyle ve üçüncüsü de transfer fiyatlamasıyla ilgilidir.

4.1 Vergi Sisteminin Uluslararası Ekonomik Rekabete Uyulaştırılması

Sermaye ve buna bağılı olarak yatırımların hacmi, sürdürülebilir büyümenin ve üretim kapasitesinin temel faktörlerinden biridir.

Doğrudan veya portföy yatırımlarında, esas itibarıyla belirleyici faktörler, vergi sonrası kârlardır. Özellikle iletişim teknolojisindeki gelişmeler ve globalizasyon, yatırım alanlarının ve yerlerinin belirlenmesinde önemli bir etken olmuştur. Söz konusu yatırım kararlarında uluslararası vergi yükü karşılaştırmalarının önemi giderek artmıştır. Bu nedenle kişi ve firmaların yatırım kararları açısından, Türk vergi sisteminin uluslararası rekabeti gözetecek, ancak haksız vergi rekabeti oluşturmayacak şekilde yeniden değerlendirilmesi gerekir.

Diğer ülkelerin özellikle vergi yüküne ilişkin olarak vergi sistemlerinde yapacakları değişiklikler, uluslararası rekabet nedeniyle kişi ve firmaların kararlarını olumsuz etkilemeyecek şekilde, Türk vergi sisteminde de yeni düzenlemeleri gerektirebilir. Bu nedenle de gerek matrah gerekse oran olarak vergi mükellefiyetinin belirlenmesinde diğer ülkelerin sözkonusu mükellefiyetleri belirleyen düzenlemelerini sürekli değerlendirmek ve bu faktörü de vergilendirmeyi belirleyen önemli ölçeklerden biri olarak kabul etmek gerekir.

Nitekim 1980 li yılların başlarından itibaren OECD ülkeleri ve bu arada Türkiye'de kurumlar vergisi oranları kademeli ve eş zamanlı olarak indirilmiştir. Benzer şekilde aynı ülkeler eş zamanlı olarak, kurumlardan elde olunan kâr paylarının nihai vergi yükünü, kişisel işletmelerden elde olunan kârlarınkine eşitlemek veya daha da altına indirebilmek ve sonuçta kurumlaşmayı teşvik etmek amacıyla, kurumlar vergisi ile gelir vergisini birleştirme yöntemlerini uygulamaya koymuşlardır.

Türk vergi sisteminin işleyişine dönük olarak zaman içinde benzer çalışma ve düzenlemeler yapılmıştır. Ancak bunların yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Sürdürülebilir bir büyümeyi gerçekleştirmek amacıyla ve uluslararası rekabet nedeniyle, sermaye birikimini ve yatırımları artırmaya dönük olarak, vergi sisteminde uluslararası rekabetten olumsuz etkilenmeyecek şekilde yeni düzenlemeler yapmak gerekir.

Türk vergi sistemi açısından özellikle gelir üzerinden alınan vergilerde, verginin konusu çok dar tutulduğundan, başta ücretler olmak üzere vergiye tâbi kesimin vergi yükü giderek artmıştır. Gerçekten her iki vergi açısından tanımlanan vergiye tâbi gelir kavramı çok dar kapsamlıdır. Sözkonusu daralma sadece gelirin tanımında değil, vergiye tabi gelirin unsurlarının kapsamı bakımından da geçerlidir. Özellikle uluslararası sermaye hareketleri ve yatırımlar bakımından yeni gelir unsurları oluşmuş olup, bunlar ya gelir tanımına girmemiş ya da muafiyet veya istisna sınırları içinde yer almıştır. Bir kısmının da hangi gelir unsuruna gireceği tartışmalıdır. Bütün bu nedenlerle, gelir üzerinden alınan vergilerde yük, belirli gelir unsurları üzerinde yoğunlaştığından, oluşan bu tablo uluslararası vergi rekabeti bakımından olumsuz sonuçlar ortaya koymuştur.

Ayrıca %50 ye varan kayıt dışı ekonomiyi de buna dahil edecek olursak, söz konusu vergilerin uluslararası vergi rekabeti bakımından belirtilen olumsuz tabloyu, daha da ağırlaştırdığı açıktır. Türkiye de sadece yasalara aykırılık (uymama) sonucu ortaya çıkan kayıt dışılık yoktur. Aynı zamanda yasaların imkan verdiği (yasal) kayıt dışılık da söz konudur. Aslında kayıt dışı ekonominin genişlemesi diğer ülkeler açısından da rekabeti bozucu olarak kabul edilmektedir. Ancak kayıt dışı ekonominin iç vergi yükünde de yarattığı dengesizlik göz önüne alınacak olursa, bunun dış ekonomiler bakımından olduğu kadar özellikle iç ekonomi bakımından da önemli rekabet bozucu etki yarattığı söylenebilir.

Ayrıca vergi yönetimiyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan idarelerin etkin çalışmaması da uluslararası rekabeti olumsuz etkilemektedir. Dış ticaret ve vergi yönetimlerindeki etkinsizlik, sözkonusu rekabete olumsuz yansımaktadır.

Toplam vergi hasılatı içinde gelir üzerinden alınan vergiler oransal olarak azalırken, tüketim üzerinden alınan vergilerin payı giderek artmıştır. Bu gelişmenin kaynak ve gelir dağılımı üzerine olumsuz etki yarattığı açıktır. Ancak sözkonusu gelişmenin konumuz bakımından önemli olan yönü, uluslararası rekabeti olumsuz etkilemesidir. Bilindiği üzere, koşullarına göre, tüketim vergileri üretim ve yatırımlar bakımından aynı zamanda bir maliyet unsuru olmaktadır.

Bir taraftan gelir üzerinden alınan vergilerin girdileri etkilemesi ve özellikle ücretlerden alınan gelir vergisinin istihdam vergisine dönüşmesi, diğer taraftan girdi niteliğindeki mallardan alınan tüketim vergilerinin maliyetlere yansımaları sonucu, uluslararası rekabet açısından olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Nitekim işçi maliyetlerinin ve ücret üzerindeki vergi vb. mükellefiyetlerin çok düşük olduğu uzak doğu ülkeleri karşısında, bir çok sanayi alanında, rekabet koşullarını oluşturabilme imkanı giderek azalmıştır.

4.2. Haksız Vergi Rekabeti ve Türk Vergi Sistemi

Yukarıda açıklanan şekliyle haksız vergi rekabetini belirleyen faktörler; yabancı sermaye veya yatırıma dönük olarak düşük vergi uygulamak veya hiç vergi almamak, vergilendirmede saydam olmamak, bilgi vermemek ve ayırımçı vergi rejimi uygulamaktır. Bunların bütünüünün uygulanması halinde, vergi sığınaklarından (cennetlerinden), en az ikisinin bulunması halinde ise haksız vergi rekabetinden söz etmek mümkündür.

Türkiye’de de ekonomi haksız vergi rekabetinden olumsuz etkilenmektedir. Gelir ve kurumlar vergisinde tam mükellefiyet ile dar mükellefiyet koşullarını belirleyen kriterler yeterli olmadığından, sistem haksız vergi rekabetinden olumsuz yönde etkilenmeye açık bulunmaktadır. Özellikle dar mükellefiyete tabi kişiler veya kurumlar bakımından kazanç ve iradın Türkiye’de elde edildiğini belirleyen şartlar, gelişmeler karşısında yetersiz kaldıkça, Türkiye açısından haksız vergi rekabetiyle karşılaşma ihtimali artmaktadır. Örneğin, ticari kazançlarda, kazanç sahibinin Türkiye’de bir işyerinin olması veya daimi temsilci bulundurması, sözkonusu kazancın Türkiye’de elde

edildiği konusunda ölçek olarak alınmaktadır. Ancak internet üzerinden yapılan veya elektronik ticarete iş yeri, mükellef ve imza konusunda oluşan belirsizlik, Türkiye açısından, haksız vergi rekabetine uygun ortam yaratabilecek niteliktedir. Aynı şekilde, menkul sermaye iratlarında, sermayenin Türkiye’de yatırılmış olması şartı vardır. İletişim ve teknolojideki gelişmeler, sermayenin Türkiye de yatırılmış olma koşulunu da yetersiz bırakacak boyuttadır.

Bir taraftan gelir üzerinden alınan vergilerde, vergi konusunun çok dar tutulması ve buna ek olarak da gelir unsurlarının muafiyet, istisna ve indirimlerle daha da darlaştırılması, diğer taraftan tam ve dar mükellefiyeti belirleyen koşullardaki mevcut boşluklar, Türkiye’yi haksız vergi rekabetine karşı açık hale getirmektedir. Sermaye piyasasındaki hareketliliği de kapsayacak şekilde ve uluslararası vergi anlaşmalarını da göz önünde bulundurularak, Türk vergi sisteminde bu konularda yeni düzenlemelerin yapılması gereklidir. Belirtilen konulardaki mevzuat boşlukları, önemli bir kısım vergi matrahının hiç vergiye tabi tutulmadan diğer ülkelere kaymasına da neden olabilir.

4.3. Transfer Fiyatlaması ve Türk Vergi Sistemi

Türkiye’de özel amaçlı transfer fiyatlamasıyla ilgili ayrı bir yasa bulunmamaktadır. Gelir Vergisi Kanununun 41. nci maddesinde yer alan “gider kabul edilmeyen ödemeler” ile özellikle Kurumlar Vergisi Kanununun 15 ve 17 nci maddelerinde yer alan “örtülü kazanç dağıtımı” düzenlemeleri, transfer fiyatlaması konusuyla kısmen örtüşmektedir.

Yasadaki tanımına göre örtülü kazancın özellikleri ve kapsamı aşağıda belirtilmiştir; (Öncel, 2003:14)

A- Şirket; a) kendi ortaklarıyla, b) ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişilerle, c) idaresi, denetimi ve sermayesi bakımından dolaysız veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişilerle işlemlerde bulunacak;

B- Bu işlemler ; a) alış, satış, imalat, inşaat ve hizmet b) kiralama veya kiraya verme, c) faiz ve komisyonlarla ödünç para alma veya verme, d) yakın akrabalarına, aylık, ikramiye ve benzeri ödeme şekillerinde olacak;

C- Bu işlemlerin ve ödemelerin emsaline göre göze çaracak derecede düşük veya yüksek olması koşullarında, kazanç kısmen veya tamamen örtülü olarak dağıtılmış sayılmaktadır.

Yukarıda da değinildiği gibi transfer fiyatlaması konusuyla, belirtilen örtülü kazanç dağıtımı konusu sınırlı da olsa örtüşmektedir. Ancak bu düzenleme transfer fiyatlamasının ortaya çıkaracağı olumsuz sonuçları önleme bakımından son derece yetersizdir.

Herşeyden önce örtülü kazanç dağıtımı düzenlemesi sadece sermaye şirketleri ile sınırlıdır. İkincisi, şirketin kendi ortakları dışındaki "ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek veya tüzel kişiler" veya "idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından vasıtalı, vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişiler" tanımlamaları, aynı çıkar birliğine dahil olup olmadıklarını belirlemek bakımından, büyük ölçekte takdire bağlıdır ve objektif ölçü getirmekten uzaktır. Üçüncüsü, örtülü kazanç dağıtımı tanımında emsaline göre göze çarpacak derecede kriteri de takdire geniş ölçüde yer bırakan subjektif bir kıstas olmaktadır. Dördüncüsü, örtülü kazanç dağıtımı kararına varılması için, belirtilen işlemler sonucunda ayrıca bir hazine zararı veya vergi kaybının oluşup oluşmaması konusu da tartışmalıdır. Nitekim Danıştay, başlangıçta bu işlemler sonucu hazine zararının oluşmasını da gerekli bir şart olarak görürken, daha sonraki kararlarında "kamu düzeninin korunması amaçlandığında, örtülü kazancın mevcudiyeti için hazine zararının bulunmasının aranmayacağı" sonucuna varmıştır.

Bütün bunlar dikkate alındığında, transfer fiyatlamasına ilişkin olarak ya yasayla ayrı bir düzenleme yapmak veya mevcut yasalar içinde düzenleyip, ölçükleri bir yönetmelikte belirlemek gerekir. Türkiye'nin özellikle son 20 yılda gerek uluslararası sermaye piyasası gerekse şirketleri ile ticari ve mali bağıntıları giderek artış gösterdiğinden, transfer fiyatlamasına ilişkin olarak yeni düzenlemelerin yapılması ihtiyacı büyük ölçüde artmıştır. Kuşkusuz bu düzenlemelerin Türkiye'de oluşan vergi matrahının haksız bir şekilde diğer ülkelere kaymasını önleyici nitelikte olmaları gerekir.

SONUÇ

Son 10 yılda Dünya'da yabancı doğrudan yatırımlar ve portföy yatırımlarının uluslar arası alandaki dolanımı, tutar olarak hızla artmıştır. Kuşkusuz sözkonusu sermaye ve yatırımların ülkeler açısından, gerek kalkınma ve büyümeleri gerekse kaynak kullanımı bakımından önemi büyüktür. Ayrıca belirtilen yatırım ve sermayenin ülkeler açısından önemli olan diğer bir boyutu da vergilendirilmeleriyle ilgilidir.

Ancak uluslararası dolanımda olan sermaye ve yatırım kaynakları açısından, ülkeler normal koşullarda rekabet halinde olabilecekleri gibi bir kısım ülkelerin vergi sığınağı (cenneti) ortamı yaratarak veya haksız vergi rekabeti koşulları oluşturarak da söz konusu rekabete girdikleri görülmektedir.

Haksız vergi rekabetinin tanımlanması konusunda uluslararası alanda çeşitli kriterler geliştirilmiştir. Yabancı sermaye ve yatırımlara dönük olarak ya çok düşük vergi uygulamak veya hiç vergi almamak, vergi mevzuatında veya uygulanmasında saydam olmayan ortam oluşturmak, vergi mevzuatı ve uygulamaları konusunda uluslararası bilgi değişiminden kaçınmak ve ayrıcalıklı vergi uygulamalarında bulunmak gibi kriterler bunlardan başlıcalarıdır. Bu kriterlerden en az iki tanesini uygulayan ülkeler haksız vergi rekabeti içinde görülmektedir. Vergi sığınakları

(cennetleri) bu kriterlerin bütünü, uygulamalarında göstermektedir. Ayrıca transfer fiyatlamasına imkan oluşturan ve bu konuda saydam olmayan ve bilgi vermekten kaçınan ülkeler de haksız vergi rekabeti içinde yer almaktadırlar.

Türk vergi sisteminde uluslararası rekabet açısından, haksız vergi rekabeti oluşturacak uygulamalardan büyük ölçüde kaçınılmıştır. Yatırım indirimi vb. konularda tam mükellef olanlarla dar mükellefler aynı statüde tutulmaya çalışılmıştır. Gelir üzerinden alınan vergilerin oranlarında, büyük ölçüde uluslararası eğilimlere paralel olarak indirimde gidilmiştir. Ancak vergi konusunun dar tutulması, menkul sermaye iratlarındaki indirim ve muafiyet sınırları ile kayıt dışı ekonominin genişliği, ulusal olduğu kadar uluslararası alanda da tartışma konusu olmuştur. Ayrıca üretim maliyetlerini etkileyen genel ve özel tüketim vergilerindeki (özellikle vergi nedeniyle girdi maliyetleri artan ürünlerdeki) oran yüksekliği, uluslararası rekabet açısından tartışılmaktadır.

Diğer taraftan Türk vergi sistemi uluslararası haksız rekabet uygulamalarına da büyük ölçüde açık bulunmaktadır. Bu durum ekonomiyi bütünüyle olumsuz etkileyecek niteliktedir. Belirtilen konularda, gerek yasalarda gerekse uygulamada önleyici nitelikte yeni düzenlemeler yapmak gerekir. Ayrı bir transfer fiyatlaması yasası çıkarılmalı ve bu konularda uluslararası standartlar dikkate alınarak, diğer ilgili ülke ve kuruluşlarla işbirliği sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- KAREN, B.Brown; "Harmful Tax Competition: OECD View", **Journal of International Law and Economics**, Washington, 1999.
- CAUWENBERGH, Patrick & Honste, Bart Van; "Belgian Transfer Pricing Principles and Tax Regimes", **Tax Management International Journal**, Washington, 10 Aug, 2001.
- COŞKUN, İsa; "Vergi Cennetleri", **Vergi Dünyası**, Ağustos 1997, Sayı:192.
- DİCLE, Berk; "Vergi Uygulamaları Açısından Transfer Fiyatları", **Vergi Dünyası**, Mart 1995, Sayı:163.
- DWYER, Terence & Dwyer, Deborah; "Transparency versus Privacy: Reflections on OECD Concept of Unfair Tax Competition", **Journal of Financial Crime**, London, 2002.
- DWYER, T.; "Harmful Tax Competition and Future Offshore Financial Centers", **Journal of Money Laundering Control**, London, Spring 2002.

- EDWARDS, Chris; "Impôt Compétition Globalization" , **USA Magazine**, Mar. 2003, Vol.131.
- GROPP, Reint & Kostial Kristina; "FDI and Corporate Tax Revenue: Tax Harmonization or Competition", **Finance & Development**, Washington, Jun. 2001.
- GÜNAYDIN, İhsan; "Uluslar arası Transfer Fiyatlamasının Vergisel Amaçları", **Vergi Dünyası**, Ağustos 1999, Sayı: 216.
- KEEN, Michael; "Preferential Regimes Can Make Tax Competition Less Harmful", **National Tax Journal**, Washington, Dec. 2001.
- KESSLER, Anke S. & Lulfesmann, Christoph; "Redistribution, Fiscal Competition and the Politics of Economic Integration", **The Review of Economic Studies**, Oxford, Oct 2002.
- MIESEL, Victor H. & Higinbotham, Harlow & Chun, W. Yi; "International Transfer Pricing", **The International Tax Journal**, New York, Winter 2003.
- NIJKAMP, Heleen; "EU Stands up to Harmful Regimes", **International Tax Review**, London, Mar. 2001.
- OECD; Towards Global Tax Co-operation, Report to the 2000 Ministerial Council Meeting and Recommendations by The Committee On Fiscal Affairs.
- OECD; The OECD Guidelines for Multinational Enterprises, Revision 2000.
- OECD; Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue, 2001.
- ÖNCEL, Yenal; "Transfer Fiyatlaması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme", **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, 41.nci Seri, İstanbul 2003.
- PETERS, Richard A.; "British Virgin Islands :British Virgin Islands makes OECD Commitment", **International Financial Law Review**, May 2002.
- PHILIPP, Genschel; "Globalization, Tax Competition and the Welfare State", **Politics&Society**, Jun. 2002.
- PINTO, Carlo; **Harmful Tax Competition Within the European Union**,2002.
- RUGY, Veronique & Edwards Chris; **Policy Analysis, International Tax Competition, A 21st- Century Restraint on Government**, April 2002.
- SZERENYI, Linda Peter; "The OECD's Artificial Approach to Tax Havens", **Journal of International Taxation**, Boston, Feb 2003.
- SZETO, Allen; "Is Tax Competition Harmful", **CA Magazine**, Toronto, Dec. 2001.
- TIEBOUT, M. Charles; "A Pure Theory of Locales Expenditures", **Journal of Political Economy**, 1956.

TOBB; Vergilemede Global Eğilimler, AB ve Türk Vergi Sistemi, Mayıs 2001.

WILSO, John Douglas; "Theories of Tax Competition", **National Tax Journal**, Washington, Jun. 1999.

WUNDER, Haroldene F.; "Tanzi (1987): A Retrospective", **National Tax Journal**, Washington, Dec. 2001.